

เอกสาร ความปลอดภัย

แผนกนิรภัยการช่าง กองจัดการ อร.

ฉบับที่ ๔/๖๘

เรื่อง ความรู้ด้านความปลอดภัยเบื้องต้น

ความปลอดภัย (Safety) หมายถึง สภาพที่ไม่มีอันตราย หรือความเสี่ยงที่อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บ หรือผลกระทบต่อชีวิต ความเสียหายต่อทรัพย์สินหรือสิ่งแวดล้อม ทั้งในสถานที่ทำงาน ชุมชน หรือในชีวิตประจำวัน เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ หรือเหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ที่อาจเกิดขึ้น

ความหมายของอุบัติเหตุ อุบัติการณ์ และเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ

๑. **อุบัติเหตุ (Accident)** คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วโดยไม่คาดคิดหรือไม่ตั้งใจ ส่งผลให้เกิดความเสียหายแก่ร่างกาย ทรัพย์สิน สิ่งแวดล้อม หรือเหตุการณ์ที่ร้ายแรงจนถึงแก่ชีวิต

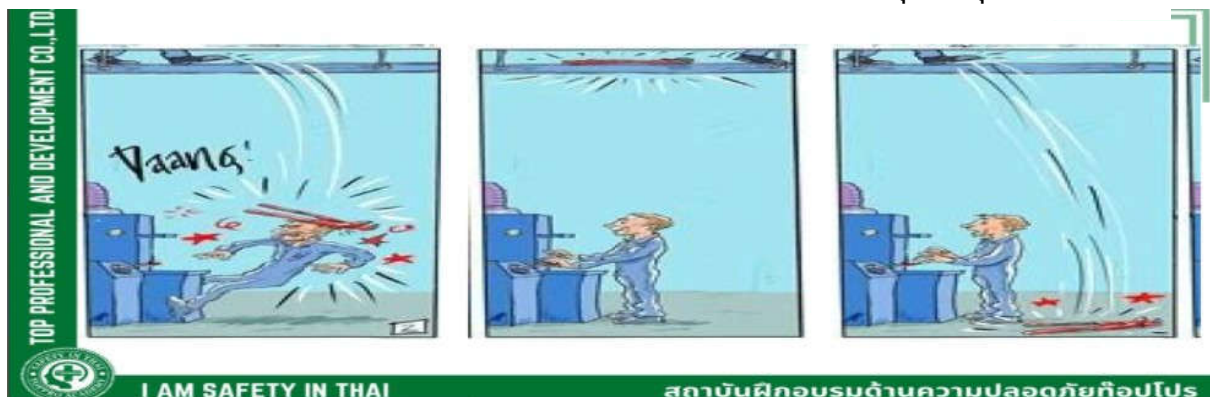
๒. **อุบัติเหตุ (Incident)** คือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ที่ยังไม่ส่งผลกระทบหรือยังไม่เกิดความเสียหายในทันที แต่มีโอกาสที่จะเกิดอุบัติเหตุในอนาคตหากไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง เช่น พบเครื่องจักรชำรุดแต่ยังไม่ซ่อมแซม พบเห็นเครื่องมือ อุปกรณ์วางอยู่บนที่สูงแต่ไม่จัดเก็บเข้าที่ให้เรียบร้อย เป็นต้น

๓. **เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ (Near Miss หรือ "Close Call")** คือ เหตุการณ์ที่เกิดอุบัติเหตุแต่ยังไม่เกิดความสูญเสียหรือเหตุการณ์ที่มีความเสี่ยงสูงที่จะเกิดอันตราย เช่น กำลังพลที่เกือบจะได้รับบาดเจ็บจากเครื่องมือ อุปกรณ์ หรือสิ่งของที่ร่วงหล่นลงมาจากที่สูงแต่หลบเลี่ยงได้

อุบัติเหตุ (Accident)

อุบัติเหตุ (Incident)

เหตุการณ์เกือบเกิด
อุบัติเหตุ (Near Miss)

สาเหตุของอุบัติเหตุสามารถเกิดได้จาก ๒ สาเหตุ คือ “การกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Act)” และ “สภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Condition)”

๑. การกระทำที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Act) หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติที่มีความเสี่ยงสูงที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุหรืออันตรายทั้งต่อตัวบุคคล และผู้อื่น การกระทำเหล่านี้อาจมีสาเหตุจากการความประมาท ขาดความระมัดระวัง ขาดความรู้ความเข้าใจ การฝ่าฝืนกฎระเบียบหรือมาตรการด้านความปลอดภัย ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดอุบัติเหตุหรือบาดเจ็บได้ ตัวอย่างการกระทำที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่

- ๑.๑ การไม่สวมใส่อุปกรณ์ป้องกัน เช่น หมวกSAFETY ถุงมือกันอันตรายต่าง ๆ หรือรองเท้าSAFETY
- ๑.๒ การทำงานโดยไม่สนใจขั้นตอนการปฏิบัติงานที่ถูกต้อง
- ๑.๓ การใช้เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่มีความชำรุดหรือไม่ได้รับการบำรุงรักษา
- ๑.๔ ทำงานอย่างเร่งรีบหรือหยอกล้อเล่นกันโดยขาดความระมัดระวัง
- ๑.๕ การละเลยการแจ้งเตือนหรือคำแนะนำด้านความปลอดภัย

๒. สภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย (Unsafe Condition) หมายถึง สภาพแวดล้อมหรือสถานที่ทำงานที่มีความเสี่ยงหรืออันตรายที่อาจก่อให้เกิดอุบัติเหตุหรือการบาดเจ็บได้ สภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัยเกิดจากหลายสาเหตุเช่น เครื่องมือ เครื่องจักร อุปกรณ์ขาดการบำรุงรักษา การออกแบบสถานที่ปฏิบัติงานไม่เหมาะสมหรือไม่มีการจัดการด้านความเสี่ยงอย่างเหมาะสมในพื้นที่ปฏิบัติงาน ตัวอย่างของสภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย ได้แก่

- ๒.๑ พื้นที่ทำงานที่มีการสะสมของน้ำมันหรือน้ำที่ไหลล้น
- ๒.๒ การจัดเรียงอุปกรณ์หรือวัตถุในลักษณะที่กีดขวางทางเดิน
- ๒.๓ เครื่องจักรที่ขาดการบำรุงรักษาหรือมีการทำงานที่ผิดปกติ
- ๒.๔ สภาพแสงที่ไม่เพียงพอในพื้นที่ปฏิบัติงาน
- ๒.๕ การขาดการติดตั้งอุปกรณ์ป้องกัน เช่น ราวจับ หรือสัญญาณเตือน ฯลฯ

ความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุ หมายถึง ผลกระทบที่เกิดขึ้นจากเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดซึ่งส่งผลให้เกิดความเสียหายหรือผลลัพธ์ที่ไม่พึงประสงค์ในหลายๆ ด้าน โดย H.W. Heinrich ผู้เชี่ยวชาญด้านความปลอดภัยได้สร้างทฤษฎีที่จำลองให้เห็นภาพของความสูญเสียทั้งทางตรง และทางอ้อม โดยทฤษฎีนี้เรียกว่า ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง

ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็ง (Heinrich's Iceberg Theory) เป็นการอธิบายถึงลักษณะ และขนาดของความสูญเสียที่เกิดจากอุบัติเหตุในองค์กรโดยใช้ “ภูเขาน้ำแข็ง” เป็นอุปมาในการอธิบาย ซึ่งในทฤษฎีนี้ Heinrich กล่าวว่า ความสูญเสียที่มองเห็นได้ (เช่น การบาดเจ็บหรือความเสียหายที่เกิดขึ้น) จะมีความสัมพันธ์กับความสูญเสียที่ยังไม่เกิดขึ้นในระยะยาว

๑. ภูเขาน้ำแข็ง ในทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งนี้จะแบ่งเป็น ๒ ส่วนใหญ่ ได้แก่

๑.๑ ส่วนที่อยู่เหนือผิวน้ำ (Visible losses) ซึ่งเป็นความสูญเสียที่สามารถมองเห็นได้ง่าย เช่น การบาดเจ็บหรือเสียชีวิต ความเสียหายที่เกิดขึ้นกับทรัพย์สิน เป็นความเสียหายที่ต้องมีค่าใช้จ่ายและเก็บไว้ในบันทึกอุบัติเหตุหรือรายงานอุบัติเหตุ

๑.๒ ส่วนที่อยู่ใต้ผิวน้ำ (Hidden losses) ซึ่งเป็นความสูญเสียที่ไม่เกิดขึ้นในทันทีหรือยังไม่ปรากฏชัดเจนแต่มีผลกระทบที่รุนแรงกว่า เช่น การหยุดงานจากอาการบาดเจ็บที่ไม่รุนแรงแต่ส่งผลต่อการปฏิบัติงาน การสูญเสียในศักยภาพในการปฏิบัติงาน เช่น สูญเสียอวัยวะสำคัญ หรือการเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาลของผู้ได้รับบาดเจ็บที่ต้องรักษาอย่างต่อเนื่อง

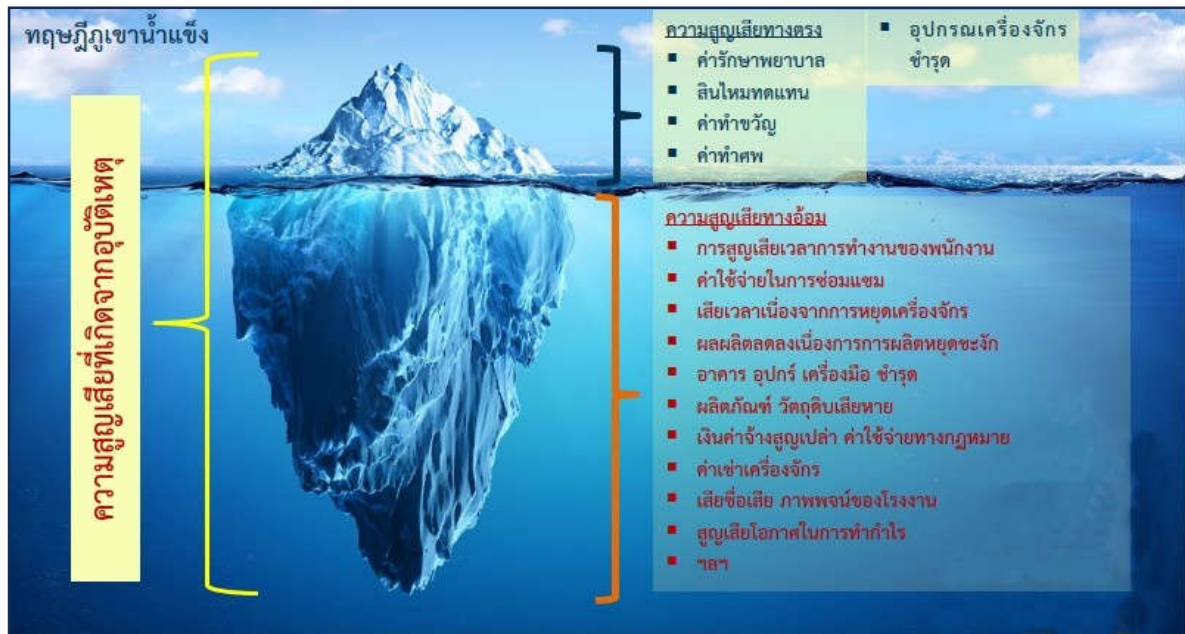
ในอุบัติเหตุที่มี “การบาดเจ็บรุนแรง (Major Injury)” หรือ “การเสียชีวิต (Fatality)” มักจะมีเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ (Near Miss) หรือ อุบัติการณ์ (Incident) ที่เกิดขึ้นอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งอาจเป็นการบาดเจ็บเล็กน้อย หรือการเกิดเหตุการณ์ที่สามารถหลีกเลี่ยงได้ หากไม่มีการจัดการป้องกันอันตรายที่ีจะก่อให้เกิดเป็น อุบัติเหตุ (Accident)

๒. การประยุกต์ใช้ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งในความปลอดภัย

๒.๑ การป้องกันอุบัติเหตุ (Safety) การกำจัดหรือจัดการกับสาเหตุของ “อุบัติเหตุ (Incident)” และ “เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ (Near Miss)” ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้งได้ ความเสี่ยงของอุบัติเหตุที่ทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้บาดเจ็บหรือเสียชีวิตจะสามารถลดลงได้

๒.๒ การเฝ้าระวัง (Monitor) คือการจัดการกับเหตุการณ์เล็กน้อยที่เกิดขึ้น (ซึ่งอาจจะมีเหตุการณ์มากกว่าความสูญเสียที่เกิดขึ้นจริง) เป็นการช่วยลดความเสี่ยงที่จะเกิดอุบัติเหตุที่รุนแรงในอนาคต

๒.๓ การศึกษาวิเคราะห์ความเสี่ยง (Risk Assessment) สามารถใช้ทฤษฎีภูเขาน้ำแข็งในการประเมินความเสี่ยง และความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นในองค์กร เพื่อให้มีการวางแผนป้องกัน และจัดการกับปัญหานั้น

ความรู้เรื่องความปลอดภัยเบื้องต้นนั้นเป็นการลดความเสี่ยงจากอุบัติเหตุที่มีผลทั้งต่อบุคคล และ ทรัพยากรขององค์กร การเข้าใจถึงหลักการ และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ความสัมพันธ์ระหว่าง "การกระทำที่ไม่ปลอดภัย" และ "สภาพการณ์ที่ไม่ปลอดภัย" การจัดการสภาพแวดล้อมให้ปลอดภัย และการให้ความรู้แก่บุคลากรเพื่อป้องกันการกระทำที่ไม่ปลอดภัย เป็นสิ่งที่ทุกองค์กรควรให้ความสำคัญเป็นการสร้างจิตสำนึกที่คำนึงถึงความปลอดภัย และลดความสูญเสียที่อาจเกิดขึ้นจากอุบัติเหตุร้ายแรง

เรียบเรียงโดย

- জন.นិរภัยการช่าง กจก.อร.

ด้วยความปรารถนาดีจาก แผนกนิรภัยการช่าง
กองจัดการ กรมอุทหาเรื่อ

สามารถอ่านบทความย้อนหลัง

ได้โดยสแกนที่ QR code

